

SLOVENSKI UČITELJ

**GLASILO SLOVENSКИH
KRŠČANSКИH UČITELJSКИH
IN KATEHETSKИH DRUŠTEV**

**Bogu srce
mladini ljubezen
domovju zvestoba**

L. XIX. - 1918 - ŠTEV. 3.

Vsebina „Slovenskega Učitelja“ 3. št. 1918:

Poglavje o vzgoji. (Dalje.) (Poročnik-naduč. Fr. Samec.) . . .	49
Jutranja in večerna molitev šolske mladine. (A. P. in T. T.)	51
Sveta dežela. (Konec.) (A. Čadež.)	56
Učiteljstvo in »Nravstvena straža«. (Ivanka Cegnar.) . . .	60
Šolski vrt. (Janko Polák.)	62
Pouk slabonadarjenih otrok. (Anica Lebar.)	64
Abstinenčni kotiček:	
Pojasnilo o »izjavi«. (J. E. Kalan.)	65
Katehetski vestnik:	
Katehetsko gibanje	67
Katehetske beležke	67
Zgledi, uporabni pri katehezi	67
Učiteljski vestnik:	
Učiteljske novice	68
Naša zborovanja	69
Raznoterosti	71
Slovstvo in glasba	72
Na ovitku: Državna pomoč.	
Draginjska doklada »Slov. Učitelju«.	

»SLOVENSKI UČITELJ« izhaja sredi vsakega meseca. Celoletna naročnina 5 kron. (Naročnina in članarina za »Slomškovo zvezo« 6 K; naročnina in članarina za »Društvo slovenskih katehetov« 6 K; naročniki, ki so člani obeh društev, plačajo 7 K.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 4. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino, dopise sprejema uredništvo »SLOVENSKEGA UČITELJA« V LJUBLJANI.

Urednik A. ČADEŽ, katehet v Ljubljani. Oblastem odgovoren IVAN RAKOVEC.
— Tisk Katoliške tiskarne. —

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO SLOVENSKIH KRŠČANSKIH UČITELJSKIH IN KATEHETSKIH DRUŠTEV. ■ LAST „SLOMŠKOVE ZVEZE“ IN „DRUŠTVA SLOVENSKIH KATEHETOV“.

L. XIX.

V LJUBLJANI, DNE 15. MARCA 1918.

ŠTV. 3.

Poglavje o vzgoji.

(Poročnik-naduč. Fr. Samec.)

(Dalje.)

Nekaj misli o učni tvarini.

Pouk je središče vzgoje v šoli; okrog njega se suče vse delovanje učiteljevo. Povsem naravno je torej, da se je že toliko pisalo o pouku zlasti v času reform, to je zadnji dve desetletji. Žal, da moram pritrditi Samotarju, ako pravi, da se nam je priporočalo poleg mnogo dobrega tudi dokaj slabega. To izvira večinoma odtod, ker se razni pisatelji ne držijo načela, da je pouk v ljudski šoli — vzgojno sredstvo.

Gotovo poučujemo otroke s tem namenom, da bi jih pošteno vzgojili. Kaj pa se to pravi: vzgajati potom pouka? Žalibog nimam s seboj nikake pomožne knjige, da bi podal natančno definicijo, vendar upam, da se ne bom predaleč zmotil, ako odgovorim na to vprašanje tako-le: Potom pouka vzgajamo otroke, ako vzbujamo pri njih zanimanje za dobro, jim damo priliko, da duševno delajo, jih tako utrdimo in obvarujemo pred škodljivimi vplivi zunanjega sveta.

Otrok hoče biti aktiven. Ko je še v naročju, je ves srečen, če more kaj zgrabiti in prevrniti. Ko nekoliko odraste in se mu že začne po malem svetlikati v glavi, bi rad vse »popravit«, kar mu pride v roke. Ni mu dovolj, da dela samo z rokami, delati hoče tudi že z glavo. Odtod oni zanimivi pojav, da se tako hitro naveliča igrače, ki je enostranska in popolnoma odgovarja svojemu namenu. Ali jo pusti ležati ali jo pa »popravlja« brez vzroka toliko časa, da ni več za rabo. Brez obotavljanja zavrže samotekočo železnico, vzame med noge dolgo palico in jezdi svojega »konja« po cesti, da se kadi prah za njim. Ta igra ga zadovolji. To tudi ni nič čudnega, saj mora opraviti vse sam: sam mora teči, sam skočiti čez jarek. In pri tem si predstavlja, da ima pod seboj pravega konja in skuša posnemati pravega jezdec. Res živo mora pri tem igrati njegova domišljija! — Igrača pa, naj je še tako lepa in umetna, ga ne zadovolji za dalj časa, ako ne najde sam opravila pri njej.

To aktivnost otrokovo moramo pri pouku gojiti in jo držati v pravem tiru. Ko pride otrok v šolo, ima res prilike dovolj delati z glavo in rokami. Uči se brati, pisati, računati, risati . . . In še en predmet je

vpeljala novodobna šola, ki je v tem oziru tudi velikega pomena: nazorni nauk.

Učiteljica obesi na tablo sliko visoke gore, ki jo gledajo otroci z velikim zanimanjem. Pouk se prične. Ob vznožju teče potok, ki goni mlinско kolo..., po pobočju se razprostira gozd..., na vrhu vidimo itd. Otroci so zadivljeni. Te nove besede: vznožje, pobočje...! Veselo odgovarjajo, kaj vidijo na sliki. Ura mine in šola je končana za danes. Otroci se vsujejo iz šolskega poslopja in se razkrope na vse strani. Toda kaj je to? Ali je dobil otrok druge oči? Tu pred njim tudi stoji gora, prava gora, ne samo naslikana. Videl jo je že dostikrat, a danes je to vse drugače. — Ob vznožju leži ta in ta vas, iz vasi pelje pot po pobočju prav do vrha... In na drugi strani zopet gora, okrog in okrog gore...

To bi jaz imenoval vzgojo potom pouka.

Pa pride nadzornik inšpicirat šolo. Potegne uro iz žepa, jo pokaže učencu in mu veli: No, povej nam, koliko je sedajle ura! — Dve, se odreže učenec. — Poglej natančneje, ga bodri nadzornik, mali kazalec je že prekoračil dve, koliko minut kaže veliki kazalec? — To presega učenčevo učenost, ne ve odgovora.

Otroci so sedeli na peči. Mati je vprašala iz kuhinje: Koliko je ura? — Sedem bo kmalu, je odgovorila starejša sestra. — Kako se pa pozna, koliko je ura? je vprašal bratec in pogledal na staro uro, ki je visela na steni. — Vidiš tam, kjer je en stebriček, je učila sestra, tam je ena, potem dva stebrička, to je dve in tako gre po vrsti: tri, štiri, ... deset, enajst, poldne. Potem gre pa zopet od kraja. Če pride »t' mal cagar« do ene, je ena ura, če pride na dve... itd. — Čakaj, bom videl, če znam: ena, dve, ... enajst, poldne, je štel bratec glasno in kazal s prstom na številke. In naučil se je bil poznati na uro, vsaj kakor kaže mali kazalec. Čutil je, da njegovo znanje ni popolno, ker ni še vedel, kaj je z velikim kazalcem. Zato je neštetokrat postal pred stensko uro in opazoval, kako se premikata kazalca. In tako bi bil ob drugi priliki vprašal mater ali kogar-sibodi, kdaj je ura pol treh ali četrta na eno itd.

Bi bil..., ko bi se ne bilo nekaj zgodilo. Gospod nadzornik je pri konferenci pograjal učiteljico, ker ni bila še obravnavala ure. — Otroci morajo na tej stopnji že poznati..., pri pouku se moramo ozirati na potrebe v življenju..., otroke močno zanimlje... — Učiteljica je spoznala svojo napako. Takoj drugi dan je prinesla v šolo model ure in naučila otroke gledati na uro.

Otroci so bili res veseli svoje učenosti. Dva, tri dni si slišal, kadar si hotel: Jaz pa že poznam na uro, sedaj je dvajset minut čez štiri... — Dva, tri dni, mogoče teden, toda potem — konec.

Kolik razloček med dvema urama nazornega nauka! V prvi se je odprl otrokom nov svet in tukaj? Ali je to tudi vzgoja? Ne, to je naravnost atentat na vzgojo! Ako bi bili pustili otroka, da bi bil sam študiral uro po svoje, bi se bil zanimal zanjo mogoče pol leta ali celo leto, naučil bi se bil gledati na uro iz lastne inicijative, toda šola mu je vzela v kratkem času vse. Za kakšno ceno? Za tisto otročjo vseved-

nost, ki utegne postati po raznih okolnostih celo zoprna: Jaz pa znam, jaz pa vem ...

Milijone ljudi živi na zemlji, ki poznajo na uro, dasi se tega niso učili v šoli. In vendar so pedagogi začutili potrebo, vpeljati v šolo tudi ta pouk. »Ker poučujemo za življenje...« Ali ne čutite, da ponižujete šolo na ta način v tako zelo zaničevano učilnico? »To otroke močno zanimlje...« Dobro, pustimo jim to zanimanje! Čim dalje se pečajo s kako koristno zadevo, tem bolje. Zanimajo se zanjo le toliko časa, dokler ne vidijo konca. Ko je igrača popolna, se je kmalu naveličajo.

Od vseh tistih stvari, ki so jih navlekli v šolo, »ker poučujemo za življenje«, mi ne pade niti ena v glavo, ki bi bila v vzgojnem oziru količ-kaj prida. Dobe se pa take, ki vzgoji naravnost škodujejo. Oglejmo si to stvar še nekoliko!

Že par let se uči fant računati in si po pravici domišlja, da že nekaj zna. Tudi starši mu zaupajo in dajo denar z naročilom, naj prinese kako potrebščino. Zakaj pa ne, to je zanj vendar malenkost! Ako stane predmet toliko, da toliko, toliko dobi nazaj in stvar je v redu. Tako si misli fant, toda šola? S privzdignjenim kazalcem desne roke stoji učitelj ob mizi: Ne boš, dečko! Ne boš delal računa brez krčmarja! Tu ob deski visi »cenik« (mora viseti!): 1 l olja stane ..., 1 kg soli ... itd. Tako in sedaj bomo računili: Mati ti dajo ...

Pa mi je prišlo nekaj na misel, kar je jako značilno za naše razmere. Ako ni namreč v stari šoli učenec razumel naloge, ga je privedel učitelj na pravo pot na tak-le ali podoben način: Če imaš ti toliko denarja, pa greš v štacuno in kupiš to in to, koliko ti še ostane? — Torej prej je bilo to nekaj samoobsebi umevnega, kar je treba danes šele učiti.

Ne, saj bi tudi sedaj ne bilo treba, ko bi ne mislili nekateri vzgojitelji, da mora imeti šola povsod svoje prste zraven. Nekateri učitelji, ki so posebno vneti v svojem poklicu, gredo celo tako daleč, da vprašajo učence pred računsko uro: Kdo bo danes kaj kupil? — Jaz dva kilograma soli, jaz en liter petroleja itd. In sedaj se napravijo računi. Vzoren učitelj porabi vsako priliko!

Ne glede na to, da se vzame učencem na ta način za vzgojo tako važna aktivnost, bi se moralo zavreči to početje že iz tega vzroka, ker to kramarstvo ne spada v šolo. Naj bi se obesil cenik kje na hodniku, kakor se n. pr. pribijajo razni oglasi na cerkvena vrata, toda v šolo, kjer naj bi se mladina vzgajala, to ne spada. Baje se na ta način med drugim navajajo učenci tudi varčnosti. V narodnem gospodarstvu, združništvu, abstinenčnem gibanju se dobijo poglavja, kjer bo učenec z navdušenjem sklenil iz višjih nagibov, da bo prav obrnil vsak vinar, ki ga dobi v roke.

(Dalje.)

Jutranja in večerna molitev šolske mladine.

Katehetsko društvo je že lani prejelo od štajerskega tovariša sledeče pismo:

Nekaj o vsakdanjih molitvah.

Vsakdo bo rad priznal, da sta jutranja in večerna molitev kakor dva stebra v verskem življenju človekovem, zlasti pri otroku. O njem z gotovostjo lahko trdimo: ako se zjutraj in zvečer ne spomni v molitvi na Boga, čez dan iz lastnega nagiba tega gotovo ne bo storil.

Katehet bo torej kot verski vzgojitelj temu predmetu moral posvetiti vso pozornost. Ne izpolnil bi pa svoje dolžnosti, ko bi se zadovoljil s tem, da le tuhtam otroke, opominja na dolžnost vsakdanjih molitev. S temi opomini se namreč pri otroku doseže toliko kot nič. Tudi ta izgovor ne drži, da je spodbuda za vsakdanje molitve predvsem dolžnost domače hiše. Gustav Mey, priznani nemški katehet, piše v opombah k svojim katehezam: »Družinsko življenje postaja vedno bolj posvetno. Hišne tradicije se opuščajo, nekdanje domače pobožnosti so prenehale, ali pa obstojajo le še kot razpadle razvaline. Ako se tedaj pri šolskem pouku ne poskrbi, da se krščansko življenje praktično uravna, se bodo tisti otroci, ki sicer na katekizmov vprašanja imenitno odgovarjajo, oprijeli take življenske navade, ki je vse prej kakor pobožna.«

Sicer bi delali krivico našim krščanskim hišam, ako bi trdili, da otroci doma ne molijo. Malo je hiš, kjer so otroci v tem oziru popolnoma zapuščeni. Vendar je pa enako važno vprašanje, kaj sploh otroci doma molijo. Ali je namreč domači vzgojitelj otrok res tako srečne roke, da otroka priuči tudi primernih molitev. Ali v svoji nespretnosti morda muči otroka z dolgovelnimi in nerazumljivimi molitvicami!

Za zgled navajam molitve te vrste iz neke prav krščanske hiše, kjer jih recitirajo otroci dannadan pod vodstvom sicer prav stroge babice. Sodbo o njih dogmatični in praktični vrednosti si lahko vsak sam ustvari.

(Jutranja molitev:) »Nebeški petelin je zapel: Marija, vstani gor! Judje so prišli po Jezusa. Gnali so ga na visoko goro; tam so ga tako 'matrali'... Prišli so nebeški angelci. Prinesli so ta svet kelih in so to Rešnjo kri noter zbirali. Nesli so jo tja v to sveto Cerkev. Tam so tako Jezusa premišljevali in tako govorili: 'Da bi se en človek znašel, ki bi toto molitev trikrat na dan molil, pa bi rešil tri duše iz vic — 1. očetovo — 2. materino — 3. sam svojo'. Amen.«

(Večerna molitev:) »Marija se je rekla doli vleči, trdno zaspati, nič kaj hudega se bati. O Marija, pošlji nam ti svoje misli, šest angelcev, da bi nas varovali. Poškropite nas, odenite nas in ko zjutraj bo, gori zbudite nas. O Marija, bodi moja misel ino molitva, moja misel ino prošnja Bogu priporočena, Bogu dopadeča, zdaj in vekomaj. Amen.«

Ta vzorec kaže, kako potrebno je, da šola odpomore revščini v tem oziru in priuči otrok primerne jutranje in večerne molitve, in sicer že takoj v prvem šolskem letu. Navajam še enkrat Gustava Meyja, ki pravi: »Tega mnenja sem tedaj, da je treba jutranjo in večerno molitev smatrati kot dve katehetskimi nalogi, ki se morata obdelati v dveh posebnih katehezah. S samim opominjevanjem za molitev se doseže toliko kot nič.«

Nemške kateheze imajo tudi v resnici posebno jutranjo in večerno molitev, in sicer v verzih, kar se zdi uprav za začetnike prav primerno. Kadarkoli sem pa prelistaval te kateheze in šel mimo njih, se mi je nehote vsiljevalo vprašanje, ali so te kateheze za naše otroke res nepotrebne, da gremo mimo njih s tako mirnodušnostjo? In vendar, ko bi se jih kdo hotel lotiti, mu manjka zanje podlage, ker pač nimamo jutranje in večerne molitve, za otroke primerne. Kdor si je pravočasno pomagal z molitvijo, ki jo ima naš katekizem in dr. Pečjakov »Šolski molitvenik«, je sicer mnogo lahko dosegel, a na to so bili katehetje večinoma premalo pozorni.

Kaj tedaj storiti? Odkrito priznam, da cela štiri leta res nisem vedel, kako si pomagati. Letos sem pa sodil, da bi bilo skoraj najenostavnejše, če bi kar prevedli one nemške molitvice, ker so vpeljane v učnih načrtih po celi Nemčiji. Te molitve, prosto prevedene, podajam tedaj katehetski javnosti v presojo. Vzrok nekaterim trdim mestom

je ta, ker smo v slovenščini prisiljeni rabiti glagol samo v sedanjiku, da ne nastane razlika med obema spoloma, ampak je molitev enako porabna za dečke in deklice.

Jutranja molitev.

O Bog, minila spet je noč,
ti dal si svojo mi pomoč;
zato te hvalim in častim,
srcé ti vnovič podarim.

Obvaruj tudi me čez dan
nesreče, smrti, grešnih ran;
a vse, kar delam in trpim,
to tebi danes posvetim.

In ti, o ljubi angel moj,
mi ves ta dan ob strani stoj!
Marija pa v nebesih naj
izprosi zame sveti raj,
da vanj sprejet bom zadnji dan,
ko boj življenja bo končan. Amen.

Večerna molitev.

K počitku kmalu se podam,
srcé pa tebi — Bog — zdaj dam.
Lepo zahvalim spet se ti,
kar dal si — dobri Oče — mi!

Za grehe in žalitve vse
pa prosim odpuščenja te;
da mirno brez skrbi zaspim,
še angelu se izročim.

Marija, prosim, tvoja moč
naj bo mi v varstvo spet to noč.
O ljubi Jezus, Rešenik,
ki enkrat meni boš sodnik,
ti v svoje Srce sprejmi me,
da v tebi odpočijem sel Amen.

Oče naš... Češčena Marija... Verujem...

Oče naš... Češčena Marija... Verujem...

Naj blagovoli slovensko katehetsko društvo te molitve predložiti v debato, da se zedinimo zanje in se potem eventuelno izpopolnjene dajo posebej natisniti. Gotovo jih bo slednji katehet rad preskrbel svojim šolarjem in priporočil tudi družinam za mlajše otroke. In če bomo s tem pripomogli, da se bo omejilo zanemarjanje vsakdanjih molitev, bo ves trud obilo poplačan.

A. P.

Pismo je zadelo v živo. Naš »podrobni načrt« res nima posebej nobene katehetskne ure odločene za razlago jutranje ali večerne molitve. In vendar je vsem znano žalostno, pa vedno resničnejše dejstvo, da bodo naši šolski otroci po mestih in industrijskih krajih in ponekod že tudi po deželi molili le to, kar jih bomo v šoli naučili in česar jih bomo v šoli navadili. Zato so ljubljanski člani katehetskega društva pri lanskem decemberskem in letošnjem januarskem sestanku obravnavali vprašanje o jutranji in večerni molitvi naše šolske mladine.

Pri decemberskem sestanku so prevladovalle sledeče misli:

Katehet mora otrokom podati čisto določeno besedilo za jutranjo in večerno molitev.

Obojna molitev mora biti po obsegu, po vsebini in obliki taka, da je zadostna in primerna ne le za šolska leta, temveč za vse življenje.

Katehet mora otroke k molitvi privaditi stopnjema že v prvih treh šolskih letih.

Pri razgovoru o besedilu jutranje in večerne molitve se je poudarjala misel, da ni lahko narediti pesmi, ki bi bila po vsebini in obliki zadostna in primerna za celotno jutranjo ali večerno molitev. Pesem pa tudi ni neobhodno potrebna. Saj imamo dosti lepih molitvic, ki jih je treba samo zbrati in urediti v šopek jutranje in večerne molitve. Skrbni katehetje so tako tudi že delali. Edinost v izberi ni neobhodno potrebna. Zato hočemo dati gospodom katehetom samo vzorec, ki ga lahko rabijo, če nimajo vpeljanega že kaj boljšega.

Jutranja molitev.¹

V imenu Očeta in Sina in Svetega Duha. Amen.

† O moj Bog! Molim te v največji ponižnosti. Verujem v tebe, ker si neskončno resničen; upam v tebe, ker si vsemogočen, neskončno dobrotljiv in zvest; ljubim te nad vse, ker si neskončno popoln in vse ljubezni vreden.

† Zahvalim te za vse dobrrote, ki si mi jih kdaj skazal, zlasti pa, da si me tudi to noč milostno varoval.

† Tebi v čast bodi vse, kar bom danes mislil in govoril, delal in trpel. Zato združim vse to z namenom in zasluženjem Jezusa, Marije in vseh svetnikov, in tako združeno tebi darujem. Želim biti deležen vseh svetih maš, ki se bodo danes darovale, in vseh odpustkov, ki jih morem danes dobiti s svojimi molitvami in drugimi dobrimi deli.

† Trdno sklenem, ogibati se vsakega greha, posebno pa tistega, ki mi je prišel že v navado. Daj mi milost, o Bog, da bom vestno izpolnjeval ta svoj sklep.

Tebe ljubim, Stvarnik moj,
ki si ohranil me nocoj;
Tebi delo posvetim,
dušo in telo zročim.

O Marija, vodi me
po nedolžni poti
in ob smrti pridi mi
z Jezusom naproti.

Sveti angel varih moj,
bodi vedno ti z menoj;
stoj mi noč in dan ob strani,
vsega hudega me brani!
Prav prisrčno prosim te,
varuj me in vodi me! Amen.

Oče naš ... Češčena Marija ... Čast bodi ... Verujem ...

○ Gospa moja, o Mati moja, tebi se vsega darujem; in da se ti vdanega skazem, ti danes posvetim svoje oči, svoja ušesa, svoja usta, svoje srce, sebe popolnoma vsega. Ker sem torej tvoj, o dobra Mati, varuj me, brani me kakor svojo last in posest. Amen.

† O presladko Srce Jezusovo, po rokah preblazene Device Marije darujem molitve, dela in trpljenje današnjega dne tebi v spravo za vse žalitve, ki jih trpiš v zakramentu presvetega Rešnjega Telesa, s teboj vred pa Bogu Očetu v vse tiste namene, v katere se mu ti sam vsak dan daruješ na naših oltarjih. Amen.

Sladko Srce Jezusovo, daj, da te bom ljubil vedno bolj in bolj.

Jezus, tebi živim. — Jezus, tebi umrjem. — Jezus, tvoj sem živ in mrtev. Amen.

V imenu Očeta in Sina in Svetega Duha. Amen.

Večerna molitev.

V imenu Očeta in Sina in Svetega Duha. Amen.

Moj Gospod in moj Bog! Molim te in zahvalim za vse dobrrote, ki si mi jih tudi danes skazal na duši in na telesu. Ali sem pa tudi vsako prav porabil? Ali sem izpolnjeval tvoje zapovedi? Pomagaj mi, da o tem dobro izprašam svojo vest.

Moj Bog! Žal mi je, da sem grešil. Žal mi je zato, ker sem z grehi zaslužil tvojo kazen; posebno pa mi je žal, ker sem razžalil tebe, ki si moj

¹ Večji tisk je za prvo leto; drobnejši tisk je za drugo ali tretje leto; odstavki za tretje leto so zaznamenovani s križcem.

najboljši Oče in vse ljubezni vreden. Trdno sklenem, da te ne bom več žalil. Pomagaj mi po Gospodu našem Jezusu Kristusu. Amen.

Oče naš... Češčena Marija... Čast bodi... Verujem...

O Jezus, blagoslovi me,
odpusti grehe moje;
po svoji ljubi Materi
me sprejmi v Srce svoje.

Naj v tvojem svetem varstvu spim, Vse dobro staršem vračaj,
v ljubezni tvoji se zbudim; v nebesih jim poplašaj;
in zadnjo uro milost daj, in vernih duš usmili se,
da pridem k tebi v sveti raj. da bodo tebe gledale.

Sveti angel varih moj,
bodi vedno ti z menoj;
stoj mi noč in dan ob strani,
vsega hudega me brani!
Prav prisrčno prosim te,
varuj me in vodi me! Amen.

O Marija, brez madeža spočeta, prosi za nas, ki se k tebi zatekamo.

Jezus, Marija, Jožef! Vam podarim svoje srce in svojo dušo.

Jezus, Marija, Jožef! Stojte mi na strani v zadnjem boju.

Jezus, Marija, Jožef! Naj združen z vami mirno izdihnem svojo dušo. Amen.

V imenu Očeta in Sina in Svetega Duha. Amen.

Nekaj opomb.

1. K jutranji molitvi:

- a) Najlepše in najvišje, kar more človek misliti in govoriti na zemlji, je obujanje vere, upanja in ljubezni do Boga. Jedro jutranje molitve je v dobrem namenu. Vse to kratko in jasno obsega prvi del jutranje molitve.
- b) Pesmica je kratka, jedrnata, lahka, prvoletnikom umljiva in vendar tudi odraslim prav primerna.
- c) »Očenaš« je vselej in povsod najlepša molitev za vse ljudi — tudi za otroke. Prav tako tudi Češčena Marija... in Čast bodi...
- d) Apostolska vera je prva formula, ki smo jo izgovarjali na zemlji (po botrih pri sv. krstu). Pogosto obujanje vere je najnaravnejše zdravilo proti moderni epidemiji nevere.
- e) Geslo »Per Mariam ad Jesum« neizrečeno lepo izražata molitvici »O Gospa moja« in »O presladko Srce Jezusovo«.

2. K večerni molitvi: Vsebina večerne molitve je zahvala, kesanje in priporočilo. Vse kratko in jedrnato obsega dani vzorec. Oče naš, Češčena Marija, Čast bodi in Verujem molimo iz istih razlogov, kot pri jutranji molitvi.

3. Katehet naj sam redno opravlja jutranjo in večerno molitev po danem vzorcu, pa bo vedno bolj spoznal njene vrline in bo ob vsaki priliki opozarjal svoje učence, kako so srečni, ker se znajo z Bogom Očetom, z Jezusom, z Marijo in z angelom varihom zjutraj in zvečer tako lepo pogovarjati.

T. T.

Sveta dežela.

(A. Čadež.)

(Konec.)

(Nadaljevanje: Kraji in mesta v Sveti deželi.)

Si hem (hrbet) je bilo važno mestece Kanaanejcev med gričema Ebal in Garizim; pozneje je bilo glavno mesto Izraelskega kraljestva, po sužnosti pa središče samaritanskega bogoslužja s templjem na gori Garizim. Kraj se imenuje sedaj Nablus.

Nazaret. To lepo mestece na Galilejskem, ki leži v brdih nekako v sredi med goro Karmelsko in med južnim delom Galilejskega morja (blizu gore Tabor), ima 5000 ljudi, med njimi precej katoličanov. Brežina, kjer je posejano to mestece, je 400 m nad morjem. Nazaret je znamenit, ker je tam angel Gabriel oznanil Dev. Mariji, da bo postala Mati božja, in ker je tam živela Sv. družina. Kjer je bila hišica Marijina, je dal cesar Konstantin I. 337. sezidati veličastno baziliko, ki so jo ob križarskih vojskah razdejali Saraceni. Nad krajem oznanjenja so frančiškani postavili nizko a lično cerkev. V kripti je oltar, pod njim pa napis: »Hic Verbum caro factum est.« Nekaj minut od tu je cerkev sv. Jožefa, kjer je imel rednik Jezusov svojo delavnico.

Tri ure proti vzhodu je gora **Tabor**, kjer se je Jezus spremenil v pričo Petra, Janeza in Jakoba. Svoj čas so bile na tem hribu, ki je po velikosti podoben Šmarni gori (z enim samim vrhom), tri cerkve; sedaj imajo frančiškani ondi mal samostan in gostišče za romarje.

Poldruho uro od Nazareta proti severu je mestece **Kana**, kraj prvega čudeža Jezusovega. Frančiškani imajo na istem mestu prav lepo cerkev, ki so jo zidali z darovi avstrijskih in ameriških katoličanov. Cerkev ima lično pročelje z dvema zvonikoma.

* * *

Omenjam še **Karmel**, to je grebenasto gričevje, ki se dviga od srednje Palestine severozapadno proti morju. Najvišji vrh, ki pod njega vzhodnem počinja bujno mestece Haifa, je 7 ur zahodno od Nazareta. Tu prebivajo sedaj »Karmeličani«. Imajo ondi lepo cerkev in samostan. Veliki oltar je posvečen Materi božji Karmelski. Pod oltarjem kažejo duplino, kjer je nekoč bival prorok Elija.

Največje in najstarejše mesto v Sv. deželi je **Jeruzalem** (hiša miru). Za časa očaka Abrahama se je imenovalo Salem. Mesto leži na višini 760 m nad morjem in sicer dobrih 8 ur hoda zahodno od izliva reke Jordana. Staro mesto je bilo pozidano na dveh slemenih (višinah) (zahodno se imenuje Kalvarija-Sion, vzhodno Bezetha-Akra-Moria) in na vmesni zmerni nižini, Tyropäon imenovani. Danes je Jeruzalem potisnjen bolj proti severu, kjer imajo Judje in Rusi svoja predmestja. Prebivalcev ima 51.000, med njimi 11.000 kristjanov, katoličanov do 5000.

Jeruzalem je zaslovel zlasti ob času kralja Davida, ki je dal v posebno svetišče prinesiti skrinjo zaveze. Na jugozapadni višini Sionski si je postavil bivališče: Davidov grad. Na vzhodni višini Moria je dal kralj Salomon sezidati veličastni tempelj, ki ga je pa razdejal z mestom vred

Nabuhodonozor, kralj babilonski. Ko so se pozneje judje povrnili iz sužnosti, so si sezidali novo svetišče, katero je Herod razširil in združil z gradom, imenovanim Antonia. Sebi je dal napraviti Herod lepo palačo na zahodni strani višine Sion. L. 70. p. Kr. so mesto in tempelj razdejali Rimljani, kakor je bil napovedal Zveličar sam. Mesto je še zdaj obdano z zidom, ki ima več vrat.

Na severozahodni strani Jeruzalema se razteza hribovit svet, na vseh drugih straneh so okrog doline, in sicer dolina Jozafat (severovzhodno), Cedronska dolina (vzhodno) in Hinom (jugozapadno). Po Cedronski dolini teče ob deževju potok Cedron, ki loči Jeruzalem od Oljiske gore. Ta ima tri vršiče; na srednjem je cerkev vnebohoda Gospodovega. Ob vznožju na zahodni strani je vrt Getzemanski, kjer je Jezus krvavi pot potil in ga je angel z nebes potolažil. (O svetiščih na Oljiski gori še pozneje nekaj.)

Na zapadni strani v nižini je kolodvor za železnico, ki je izpeljana do mesta Jafe ob morju in je dolga 87 km. Sedanje osrednje mesto ima štiri oddelke: krščanski (severozapadni okrog Golgate in cerkve božjega groba); armenski (na Sionu t. j. jugozapadni); judovski (ob tempeljskem prostoru na višini Moria, kjer je sedaj Omarjeva mošeja [turška molitvenica]); mohamedanski (severovzhodni). Vmes sta dve glavni ulici, bolje cesti: ena gre od zahoda proti vzhodu od Jafskih vrat do vrat sv. Štefana, kjer je bil svoj čas grad Antonia in Pilatova sodna hiša, zdaj je pa turška vojašnica. Druga cesta je izpeljana po srednji nižini (stara dolina Tyropäon).

Proti severozapadu se širijo judovske kolonije ali naselbine zlasti pa rusko predmestje. Vmes so samostani in šole raznih veroizpovedanj. Pri železniški postaji je velika »Tempeljska naselbina«.

Za nas katoliške kristjane je najznamenitejši in najsvetejši prostor v Jeruzalemu gora Kalvarija ali Golgota, kjer je naš Zveličar s smrtjo na križu dovršil odrešenje človeškega rodu. Zanimlje nas predvsem tudi tempelj, kjer je Jezus tolikrat učil, in pa »C o e n a c u l u m«, dvorana zadnje večerje, kjer je postavil najsvetejši Zakrament.

Vsak katoličan, ki pride na božjo pot v Jeruzalem, opravi prav gotovo pobožnost križevega pota Jezusovega. Oglejmo si to pot v duhu tudi mi!

Prva postaja nas spominja obsodbe Jezusove na smrt. Pilat, oblastnik v Judeji, je imel svoje sodnijske prostore zraven poslopja ali gradu Antonia, danes turška vojašnica. Tu je bil božji Zveličar obsojen na smrt. (Pot in pa posamezne postaje do gore Kalvarije se pokažejo na sliki. Od 1. postaje do cerkve božjega groba je četrta ure hoda). Tam, kjer je bil Jezus obsojen, stoji na vzvišenem balkonu lična kapela s tremi kupolami »Kapela obsodbe Jezusove« — »Sacellum condemnationis«. — Nadaljna pot do gore Kalvarije se razloži s pomočjo skice in s slikami.*

* Glej »Album sv. zemlje«, izdal komisariat sv. zemlje u Zagrebu. Kaptol 9. Franjevački samostan. — Reliefna slika Jeruzalema (sedanjega) z okolic. Verlag von E. Schotte & Co., Berlin. — »Jerusalem zur Zeit Christi«. Leipziger Schulbilderverlag von F. E. Wachsmuth. (Naroča se v Kat. bukvarni v Ljubljani.)

Največje svetišče jeruzalemsko je, kakor rečeno, cerkev božjega groba na višini Kalvarije. Ob Jezusovem času je bil kraj križanja še zunaj starega mestnega obzidja, sedaj je vse okrog obzidano, tako da je skoraj sredi sedanjega mesta. Pogani so bili ta kraj oskrunili s tem, da so bili sezidali malikovalski tempelj na kraju križanja. Cesarici Heleni se je posrečilo, da je zopet našla grob in križ Kristusov. Njen sin Konstantin je dal na tem sv. mestu sezidati krasno cerkev, ki je bila l. 336. slovesno posvečena.

Na Sv. deželo in sv. mesto so prišli tekom stoletij slabi časi. Že l. 614. so svetišče božjega groba Perzijani razrušili. Še slabše je bilo pozneje, ko so zagospodarili Saraceni. Niti križarske vojske niso mogle sv. krajev trajno priboriti sv. Cerkvi. Križarji so postavili na gori Kalvariji dostojno cerkev z dvema kupolama, ki se je povečini še ohranila do današnjih časov. Pod veliko kupolo je kapela božjega groba.

Cerkev božjega groba ima dva portala; desnega so Turki zazidali (1808). Od vhoda na desno je 18 stopnic do prave Kalvarije. Na vrhu je X. postaja, kjer so Jezusa slekli in mu ponudili vina z žolčem mešanega. Nekoliko korakov dalje je oltar na mestu, kjer so Jezusa na križ pribili (XI. postaja), in sicer v desni ladji, ki je katoliška. V levi ladji, ki je grška, stoji oltar na mestu, kjer je bil Jezus na križu povišan in kjer je umrl. (XII. postaja.) Vmes (v desni ladji) je oltar Žalostne Matere božje (XIII. postaja); tu so mrtvo truplo Jezusovo položili Mariji v naročje.

Skozi vrata se pride v majhen prostor, ki se imenuje »Angelska kapela«, v spomin na angela, ki je sedeč na odvaljenem grobnem kamnu označil ženam, da je Jezus vstal. Kos tega kamna je položen na lepem marmornatem podstavku. Od tu peljejo nizka vratca v Božji grob. Nad grobom so tri slike Vstalega: katoliška, grška in armenska.

Precej tik Božjega groba je oltar, v spomin, da se je na tem prostoru Zveličar prikazal Mariji Magdaleni. Od tu so štiri stopnice do »Kapele prikazovanja« (Sacellum apparitionis Dni V. Mariae). Na evangelijski strani je ohranjen kos križa Jezusovega. — (Ko so sredi decembra l. 1917. angleški vojaki prodirali od treh strani proti Jeruzalemu, so se turške čete brez boja umaknile proti zahodu, tako da menda mesto ni nič trpelo. Pač pa se čuje, da je dala turška oblast poprej vse znamenitosti in sv. spominke odvesti v Damask.)

Blizu kapele božjega groba je frančiškanski samostan, kjer prebivajo frančiškani, varuhi božjega groba.

Nedaleč proč je nova protestantovska cerkev božjega Odrešenika (S. Salvator), ki se ponaša z visokim zvonikom. Prostor za stavbišče je podaril turški sultan l. 1869. takratnemu pruskemu prestolonasledniku Fridriku Viljemu, ki je bil obiskal Sv. deželo. Posvečena je bila 31. oktobra 1898 v navzočnosti nemškega cesarja in cesarice.

Častitljiv in katoličanom svet je tudi prostor (Coenaculum: Sion-ska dvorana), kjer je bil Zveličar postavil najsv. Zakrament. V tej dvorani se je prikazal Jezus svojim učencem, ko je od mrtvih vstal, in čez teden dni zopet. Na tem kraju je prišel Sv. Duh nad apostole. V srednjem

veku je bila tukaj cerkev, ki so jo pa mohamedani spremenili v mošejo. Sedaj je torej tam prazna turška molitvenica.

Poleg nje je stala hiša sv. Janeza Ev., ljubljenca Jezusovega, ki je Marijo po smrti Gospodovi k sebi vzel. Kraj, kjer je stala ta hiša, se imenuje danes Uspavanje M. D. »D o r m i t i o«, in ga je bil odkupil od sultana nemški cesar Viljem II. o priliki svojega bivanja 1898 v Palestini; pozneje ga je pa podaril katoličanom. Tukaj je sedaj sezidana prelepa Marijina cerkev po načrtu kolinske katedrale. Na najslovesnejši način je bila posvečena spomladi l. 1910. Zraven cerkve se nahaja velik benediktinski samostan.

Na kraju, kjer je bila poprej krščanska cerkev Marijinega prikazovanja, stoji sedaj turška mošeja El Aksa, in sicer na južnem delu nekdanjega tempeljskega prostora.

Getsemanski vrt. Na vznožju Oljske gore ob Cedronski dolini je znameniti vrt, kjer je Jezus krvavi pot potil. V njem je sedaj 8 starih oljik, ki imajo po 6—8 m. oboda. Vrt je od l. 1861. last frančiškanov ter spremenjen v lep cvetličnik. Neka posebnost tega vrta je pasijonska roža, ki jo goje tudi pri nas. Okrog vrta so postaje križevega pota. Na vrtu je prostor, ki je ohranjen še tak, kakršen je bil ob Jezusovem času: dolbina široka 9 m, dolga 7 m, visoka $3\frac{1}{2}$ m. Takrat so spravljali noter vrtnarsko orodje, stiskalnico za oljični sad itd. Tu je Jezus večkrat molil in sicer pozno v noč. V notranjosti se nahajajo sedaj štiri oltarji; glavni, ki spominja na smrtni pot Jezusov, ima nadpis:

»In njegov pot je bil kakor krvave kapljice,
ki so padale na zemljo.«

Ta prostor se imenuje »Dolbina smrtnega strahu«: »Crypta agoniae«. V najnovšem času so nedaleč proč zasledili razvaline in tloris stare cerkve, ki bo najbrž nudila nove podatke za razjasnitev dogodkov iz Jezusovega trpljenja.

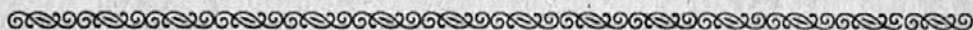
Tik Getsemanskega vrta je kripta Marijinega groba, ki je last razkolnih Grkov. Nekoliko više od tu je dal ruski car Aleksander III. l. 1888. graditi cerkev s 7 kupolami na čast sv. Mariji Magdaleni, ki bi imela biti grobnica njegove matere Aleksandrovne. Blizu tam je kapelica »D o m i n u s f l e v i t«, kjer je Jezus jokal nad Jeruzalemskim mestom.

Skoraj na vrhu je znameniti samostan Karmeličank in »c e r k v o č e n a š a«. Tu je učil Jezus učence moliti. Pred cerkvijo so krasni mostovži, kjer so vzdane emailne plošče z očenašem v 38 jezikih. Ob zadrjem slovenskem romanju so tudi Slovenci dobili pravico, da so vzdali ploščo s slovensko vrezanim očenašem.

Tam, kjer je Jezus šel v nebesa, je pa žal turška džamija; notri se vidi sv. stopinja Gospodova, vtisnjena v živo skalo.

Čudna je ta dežela, ker se nahaja v njej toliko nenavadnih, celo nasprotnih stvari, a s v e t a je. Na vsem svetu je ni dežele, ki bi se dala primerjati z njo. Možje najrazličnejših nazorov priznavajo, da se niso mogli ustavljati čudoviti sili, ki je poprijela njih dušo na sv. mestih. Celotni Turki cenijo te kraje, zato jih ne dajo iz rok. Da je Sv. dežela za kristjane pre-

imenitna, ni treba dokazovati. Spoštovanje do teh svetih krajev pa izhaja uprav iz naše vere, kakor so zopet obratno ti kraji potrdilo naše vere. Zaradi tega je neobhodno potrebno, da katehet zlasti pri pouku zgodb in Jezusovega življenja te kraje kolikormoč opiše, predoči in ponazori. V ta namen ne manjka učil, samo poiskati jih je treba.

Učiteljstvo in „Nравstvena straža“.

(Predavala na domači konferenci gđc. Ivanka Cegnar.)

Lepo nam je pri zadnji domači učiteljski konferenci gđc. tovarišica opisala, kako naj deluje učiteljstvo v boju zoper alkoholizem. Priznati moramo, da je alkohol res nevaren sovražnik človekov, a še hujše zlo je nenravnost — nemoralnost. Hujše zlo zlasti zato, ker deluje večinoma skrivaj — tiho kakor tat. V koliko družin je že zanesla razpor in za vedno uničila rodbinsko srečo! — Kolikim mladim deklicam je vzela njih najdražji zaklad — prelepo nedolžnost. In zato, če že napovemo vojsko nemu sovražniku, moramo jo tudi drugemu, hujšemu od prvega.

Vojska nam je prinesla veliko gorja; dan za dnem jo občutimo hujše, Pomanjkanje je vsepovsod, kamor se ozremo, zato tudi tarnanje, vzdihovanje vedno večje. A hujše od vsega je to, da je ljudstvo v moralnem oziru vsled vojske silno oslabelo; posvetiti bo treba vso skrb v to, da se v prvi vrsti odpomore tej dušni bedi.

Nevarnost te kuge, ki nastopa vedno drznejše ter ropa zdravje in srečo človeštvu, so uvideli s strahom vsi, ki jim je mar sreča mladine in blagor našega ljudstva. V Ljubljani se je ustanovila »Nравstvena straža«, ki naj bi skrbela za to, da zlasti mladina ne vidi nikdar in nikjer kaj takega, kar bi žalilo čut sramežljivosti. Skrb »Nравstvene straže« bo, da morajo izginiti vse nespodobne slike in kipi iz izložb, da morajo prenehati vse spotakljive predstave v kinih. In še nekaj! Tudi nedostojna ženska moda se mora, mora predruščiti. Tako nalogo in tak namen ima »Nравstvena straža«. Dal Bog, da bi mogla zelo uspešno delovati!

In kakšno nalogo, kakšne dolžnosti naj bi imelo učiteljstvo v tem boju zoper nenravnost? — O, cenjene gospodične tovarišice, prav važno, da, reči smem, sveto dolžnost imamo, da sodelujemo prav na tem polju. Društvo samo ne more toliko skrbeti za mladino kakor me, ki imamo največ opraviti z njo. Zlasti me učiteljice, ki nam je vzgajati žensko mladino, moramo biti v prvi vrsti pripravljene, vzgajati jo res v versko-nravnem duhu. Seveda mora biti učiteljica v tem oziru zgled svojim učenkam, — kajti besede le mičejo, zgledi pa vlečejo. Vzgojitelj mora pač biti sam tak, kakršne želi imeti svoje učence, drugače je ves trud zaman, so prazne vse besede.

Vrtnar, ki seje dobro seme ter pridno obdeluje svoj vrt, ki vsak plevel takoj odstrani, se bo gotovo veselil jeseni obilega sadu. Me pa obdelujemo živ vrt; ali torej ne bo naša skrb zanj še toliko večja? Sejmo

torej dobro seme v nedolžna srca! Skrbno pazimo, da ne pride tat in nam ne ukrade nežnega cvetú, ki obeta tako lep sad. Ne izgovarjajmo se, da je to delo le za starše! Da, starši bi res imeli biti prvi skrbni vzgojitelji svojih otrok, pa žalibog velikokrat le podirajo, kar je bilo sezidano v šoli. Starši so marsikdaj tisti nevidni tatovi, ki nevedoma kradejo iz otrokove duše to, kar bi mu bilo v prid. Bodimo pa me toliko bolj čuječe zlasti pri tistih otrocih, ki imajo morda lahkomišelnosti ali celo zanikarne starše.

Kako torej pričeti? Ves pouk naj bo združen z vzgojo! Kadar obravnavamo berilo te ali one vsebine, vselej skušajmo najti zvezo z Bogom, z njegovo dobrotljivostjo, pravičnostjo, lepoto, svetostjo. Pri prirodoopisu ali zemljepisu se da tako lepo vplesti delo Stvarnikovo, ki je vso prirodo priredil v prid in blagor človeku; kolika nehvaležnost, če se človek spozabi in žali svojega največjega Dobrotnika! — Pri zgodovini — zlasti na višji stopnji, ko se uče deklice o Grkih, Rimljanih itd., se da jasno dokazati, kako uprav nramno-čisto življenje narode utrjuje, jim daje vztrajnost in moč; nasprotno jih pa nemoralnost, mehkužnost slabi, izpokupeje zdravje in moč ter jih končno ugonobi. Ne izgovarjajmo se, da za to ne dobimo časa! Res, vsaka ura je prekratka, če se človek vživi v svoje delo, v poučevanje; toda tudi za vzgojni pouk naj ostane par minut; saj ni treba dolgoveznih pridig, zadostuje nekaj gorkih, presrčnih in jedrnatih besed. V istini je pa tako združen vzgojni pouk z ostalim poukom.

Če bomo skušale tako vzgajati ter zlasti utrjevati čut sramežljivosti, smo storile svojemu narodu veliko dobroto in uslugo. Tako vzgojeni otroci bodo vedno ohranili stud nad nečistostjo, obračali se bodo nevoljni proč od nespodobnih reči, njih ušesa bodo gluha za nesramne pogovore. Seveda skušnjave tudi pri tako vzgojenih otrocih ne bodo izostale, toda imeli bodo moč, da jih bodo premagali. In kaj je lepšega na svetu od nedolžne, nepokvarjene mladenke, od moralno močne žene, ki je ne upogne in ne preмага tudi najsilnejša vojska! Vzgaajmo torej poštene deklice, dobre in značajne matere, ki bodo steber narodov. Če bo ženski svet moralen, ali ne bo potegnil za seboj tudi moških?

V boj zoper nenravnost in sicer v strnjenih črtah! Res se nam naklada že dosti drugega dela in pri vsem tem se le redko prizna, kolika dobrota za človeštvo je uprav učiteljski stan. Toda bodimo kljub temu idealne! Delajmo za boljše plačilo, ki nas čaka šele onkraj groba pri Njem, ki tudi nas pozna. Bojujmo se krepko in vztrajno zoper nenravnost, kajti obenem z mladino vzgajamo ves slovenski rod. Vzgaajmo zares zdrav, čist rod, ki bo imel lepšo prihodnost nego jo imamo mi, in da se bodo uresničile besede Prešernove:

»Vreména Slovencem bodo se zjasnila,
jim lepše zvezde kakor zdaj sijale...«

Solski vrt.

(Sestavil Janko Polák.)

Državni zakon o ljudskih šolah, § 63., pravi glede šolskih vrtov: »Pri vsaki šoli v kmečkih občinah je treba napraviti, če je mogoče, vrt za učitelja in zemljišče za kmetijske poskušnje . . .« § 13. š. i. u. r. pa dostavlja: »Pri vsaki ljudski šoli, zlasti na kmetih, naj se po možnosti napravi in primerno namenu uredi šolski vrt in kmetijsko poskusno polje.

Oskrbovanje šolskega vrta in obdelovanje poskusnega polja gre praviloma voditelju šole, pa se z dovoljenjem okr. šol. oblasti lahko izroči tudi kakemu drugemu učitelju.

Za dela na šolskem vrtu se lahko privzemajo otroci najvišjih treh starostnih stopinj; dečkom se daje poglavitno delo v drevesnici, deklicam pa pri cvetlicah in v oddelku za zelenjavo . . . po skupinah v zvezi z ostalim učnim časom, vsakemu otroku, ako možno, eno uro na teden.

Natančnejša določila izda deželno šolsko oblastvo, ki mu je tudi pripuščeno v sporazumu z vzdrževalci šol izdati posebne predpise o uporabi pridelkov šolskih vrtov in poskusnih polj in o nagradi njihovim voditeljem.«

Te določbe so jako umestne in potrebne; čudim se samo dostavku »pri vsaki šoli v kmečkih občinah«. Ali mestne šole ne rabijo šolskih vrtov? Zdi se, da še mnogo bolj nego kmečke, kar ne potrebuje dokazila.

Morda mi utegne kdo pojasnjevati, da je šolski vrt predvsem le učilo, ki se naj na njegovi podlagi poučujejo otroci krajevnim razmeram primerno, da bodo znali gojiti; sadno drevje, zelenjavo, cvetlice, grmičevje, čebelice, trto, gozdno drevje, zraven pa spoznavajo najvažnejše kulturne, zdravilne in strupene rastline. — Na to odgovarjam, da je pokazala upravnost svetovna vojna dovolj jasno, da sadjarsko, vrtnarsko, čebelarsko, vinogradniško in kmetiško znanje in spretnost ne škodi nobenemu stanu, temveč je vse to velikega pomena sploh za vsak stan. Toda omenjene kmetiške stroke imajo tudi brez ozira na svetovno vojno toliko vzgojne moči v sebi, da bo učitelj brez nje prav težko izhajal, bodi na kmetih ali pa v mestu. Ni ga skoraj učila, ki bi imelo na srce in dušo toliko vpliva kot ga ima dobro urejen in skrbno negovan šolski vrt, ki so na njem zastopane vse zgoraj imenovane panoge. Zaraditega pa naj skrbi krajevna šolska oblast na kmetih in v mestih, da se pridobi krajevnim razmeram primeren, zadosti velik prostor za šolski vrt.

Vobče naj ne bo ta prostor manjši nego 3 a in ne večji nego 16 a. A tudi šolski vrt, ki je velik nad 16 a, se da prav dobro urediti in skrbno negovati, če ga učitelj-vrtnar vzljubi. Vzljubiti bomo morali vsekako tudi velike vrtove, saj smo že čuli o važnih dogovorih med poljedelskim in učnim ministrom zaradi ureditve kmetijskega pouka na ljudskih šolah. Res je, da stane ograja za velik šolski vrt mnogo denarja, a res je tudi, da vzdrži dobra ograja lahko po več rodov. Pomisleke zaradi obilice dela na velikem šolskem vrtu izpodbije dejstvo, da je po dosedanjih predpisih polovico vrta odmerjenega drevesnici in matičnemu drevju.

Da, kdor hoče imeti vzorno drevesnico, ima z njo dokaj dela; a šolski vrt ni trgovska firma, temveč predvsem učilo.

Prav nič vseč mi pa ni določba zaradi matičnega drevja. Tega bi naj bilo: 2 visokodebelni in 2 polvisokodebelni drevesi, 2 piramidni drevesi in 4 gozdna sadonosna drevesa. Ali je to matičnjak? — O tem imam povsem drugačen pojem in zaraditega sem omenil že zgoraj, da gremo lahko kar brez skrbi čez mero 16 a, in moramo biti samo hvaležni, če se krajni šolski svet odloči, da nakupi velik prostor za šolski vrt; zakaj matičnjak naj bo pravzaprav — po mojem mnenju — sadovnjak, in ta naj ne bo nikdar samo igrača.

Za zelenjavo je odmerjena skoraj tretjina šolskega vrta; za vse ostale panoge ostane samo petina šolskega vrta. To je vsekakor premalo, posebno če šolski vrt ne meri čez 3 a. Če se odkaže lepoticju 5 odstotkov šolskega vrta, ostane samo 15 odstotkov za gojenje grmičevja, čebelic, trt, gozdnih dreves, kulturnih, zdravilnih in strupenih rastlin; na ta način postane šolski vrt samo igrača, če ni zadosti velik. Toda šolski vrt je namenjen resnemu delu; nuditi mora početni nauk za: sadjarstvo, vrtnarstvo, čebelarstvo, vinogradništvo, kmetijstvo in gozdarstvo.

Šolski vrt mora urediti krajni šolski svet, in sicer po načrtu, ki ga izdelata šolski voditelj oziroma učiteljstvo dotične šole. Načrt šolskega vrta mora seveda odobriti krajni šolski svet, okrajni šolski svet pa potrditi. K uredbi šolskega vrta se zahteva, da se napravi ograja, da se globoko prekoplje zemlja, potlakajo in nasujejo pota, da se preskrbi vrtnarsko orodje za vsa potrebna dela, da se napravi vodnjak in čebelnjak. Glede razvrstitve nasadov govori razpis dež. šol. sveta za Kranjsko z dne 10. avgusta 1893, šte. 1765, kjer se priporočajo ravnočrtne, zavite in okrogle oblike. Zdi se, da je nasvet g. M. Humka že prodril na vsej črti in da se bomo oprijeli v prvi vrsti ravnočrtnih oblik, ker dajo manj dela in nudijo več prostora.

Delo na šolskem vrtu vodi in oskrbuje šolski voditelj. Ako se na večrazrednih šolah učiteljstvo drugače dogovori, je treba za to izposlovati potrjenja pri okrajnem šolskem svetu. Priporoča se pa, da se delo na velikih šolskih vrtovih razdeli, a tudi v takem slučaju se enotno vodstvo ne sme rušiti. Učiteljice, ki so vajene vrtnarske stroke, naj bi pomagale gojiti cvetlice in zelenjavo. Če pa na šoli ni učne moči, ki bi bila zmožna, da vodi dela na šolskem vrtu, mora tako moč preskrbeti krajni šolski svet in priporočiti okrajnemu šolskemu svetu, da jo potrdi.

Ker spada šolski vrt v vrsto šolskih učil, ga mora seveda nadzorovati zastopnik šolske oblasti. Sedaj nadzoruje šolske vrtove — kolikor sem poučen — deželni sadjarski nadzornik M. Humek, ki potem šolski oblasti poroča, kako se uporablja šolski vrt pri pouku in kako se obdeluje. Dvomimo pa — toda brez zamere — da bi mogel zmagovati to obširno poslovanje en sam nadzornik. Ni dvoma, da imamo na Kranjskem med učiteljstvom mnogo strokovnjakov, ki bi mogli pomagati in sodelovati na tem polju. Vsaj trije bi bili potrebni, da bi prišla stvar na pravi tir; eden bi deloval na Gorenjskem, eden na Dolenjskem in eden na Notranjskem.

Poglejmo sedaj nekoliko v s a d o v n j a k. Ta naj ima sejališče in po letnikih urejeno drevesnico. Pouk o sadovnjaku naj bi bil sledeči: sejanje pešk, vzgoja divjakov, presajanje v drevesnico, požlahtnjevanje divjakov, negovanje požlahtnjencev in drevesne krone, presajanje in nega dreves na stalnem mestu; sadjarjevi prijatelji, sovražniki i. dr. Od velikosti šolskega vrta je seveda zavisno, kakšno drevje gojimo v drevesnici.

(Dalje.)

Pouk slabonadarjenih otrok.

(Anica Lebar.)

(Dalje.)

Jezikovni nauk.

Pri jezikovnem pouku velja za vrhovno pravilo, da se slabonadarjeni in slaboumni priuče prav tako materinega jezika v govoru in pisavi kakor njih polnočutni tovariši, seveda z onimi omejitvami in izpremembami, ki so vsled njihovega stanja pač neizogibne. V posameznem razločujemo: fonetiški del govora, materialni, formelni in prosti jezikovni nauk.

Fonetiški del govora ima svojo zaslombo v artikulaciji, materialni jezikovni nauk v nazornem nauku in tvoritvi pojmov, formelni jezikovni nauk v slovniških vajah, ki pa pri naših otrocih ostanejo precej v ozadju in brez pravil. Prosti jezikovni nauk, ki se, kakor pri pouku gluhonemih, imenuje pravzaprav občevalni jezik, ima na vsaki stopnji nalogo, pouku v drugih predmetih pomagati in ga izpolnjevati. Svoje ime ima od tod, ker ga ne vežejo posebna sistematična pravila, ker je jezikovnemu razvoju najbližji ter se drži zdaj te, zdaj one oblike in je tako jezikovnim zahtevam naših otrok najprikladnejši. Njegovo delo je, da otroke vpelje v raznovrstne razmere vsakdanjega življenja in jim da vpogled v vse one naprave, ki v drugih predmetih ne pridejo toliko v poštev.

Večina naših otrok je ob vstopu v šolo le malo zmožna govoriti. Nekateri pač govore, eretični bolj kot apatični, a jim manjka izrazov in so boječi; drugi so raztreseni klepetaki. Dasi je tudi za te posebni jezikovni nauk potreben, vendar ga oni z jezikovnimi in govornimi napakami mnogo bolj potrebujejo; kajti prvi svoj govor lahko v občevanju urijo, tem pa je treba posebnih navodil in vaj. Vobče je treba z vsemi v govoru slabimi otroki mirno, prijazno in resno ravnati; kajti le na ta način pridejo do notranje zbranosti in samozavesti.

O govornih vajah naših otrok smo govorili že pri pouku pripravljalnega razreda; tu posnamemo le ono, kar spada v fonetiški in formalni jezikovni nauk. Strokovnjak v vzgoji slaboumnih, vzgojni nadzornik Piper (Dalldorf-Berlin) zahteva v ta namen sledeče:

1. gimnastične vaje govoril (ust, ustnic, zob, jezika, grla, čeljusti);
2. vaje v vdihavanju in izdihavanju;
3. prave glasovne in govorne vaje.

1. V nazornem nauku spoznana govorila otroci tu imenujejo in pokažejo. Pričeti je treba takoj z vajo. (Odpirati in zapirati usta in ustnice,

gibati jezik, konec jezika, ki je najvažnejši faktor za tvoritev glasov, vaditi v raznih položajih.)

2. Nato slede vaje v sopenju. Tu je vobče mnogo napak pri vdihavanju, izdihavanju, dihanju skozi nos itd. Take napake je treba predvsem odpraviti. (Glej Legel: Sprachstörungen str. 150 i. d.!) Apatičnim in sploh bolj mirnim otrokom je treba izdihavanje nekako ponazoriti in jim to neljubo delo izpremeniti v igranje. Učitelj (in za njim otrok) pihne kosček papirja ali vate, pozneje tudi težje predmete. Učinek tega vidi otrok v vzletu ali sploh premikanju. Nehote in nevede se otrok navadi izdihavanja, ko to, kar mu napravlja veselje, ponavlja. Dalje drži otrok pri izdihavanju roko pred usti, da čuti izdihneni topli zrak; v ta namen se uporablja tudi ogledalo, kamor se pri izdihavanju nasede rosa. Opozarjati je otroke tudi na šum pri vdihavanju in izdihavanju.

3. Pri pravih glasovnih in govornih vajah šele učitelj spozna, katere glasove otrok pravilno ali nepravilno izgovarja ali jih sploh nepravilno tvori. Tu je treba strogega individualiziranja. Učitelj si vse to sproti napiše. Vaje pa mora urediti tako, da so zanimive in tudi uporabne v govorjenju vsakdanjega življenja.

Vobče pa naj govore otroci šele tedaj, ko so si na jasnem, kaj hočejo povedati. To velja posebno za živahne in eretične otroke. Tem uhajajo misli daleč naprej, zato pričetega stavka ne končajo, nego ga puste tam, kjer ga je pustila misel, prično pa novega in skačejo od enega predmeta do drugega. Da pri tem tudi govor trpi, je umevno. Učitelj naj jim pomaga čez govorne težkoče in jim kaže svojo zadovoljnost pri njihovem napredku. V ta namen naj se pri težjih slučajih zadovolji tudi s slabotnimi in nepopolnimi poizkusi. Vsak poizkus je tu že napredek.

Pojmi so pravila pameti, ki jih pridobimo z vajo. Ta vaja je pri normalnih otrocih že nekako v njihovi naravi, slaboumni pa rabijo za to navodila.

(Dalje.)

Abstinenčni kofček.

Pojasnilo o »izjavi«.

(J. E. Kalan.)

O izjavi avstrijskih škofov, ki jo je prinesel »Slov. Učitelj«, sledeče:

Če se »izjava« razglasi kar tako brez opazke in komentarja, bo vsakdo sklepal, da velja v polnem obsegu tudi za naše slovenske razmere, z drugimi besedami, da je naša slovenska protialkoholna akcija nekako obsojena.

Toda vedeti je treba, kdo je »izjavo« provociral in kdo je obsojen. Pa je že tako, da moramo slovenski abstinentje večkrat nositi odgovornost in posledice za napake drugih, ki nimajo z našo slovensko abstinenčno akcijo nič opraviti! — Graški profesor dr. Ude je namreč bil sestavil neke vodilne misli (Leitsätze) glede abstinence, ki jih moralisti niso potrdili, pač pa je z njimi nemško javnost močno razburil. To je bilo povod izjavam raznih profesorjev in nazadnje tudi škofov samih.

Dr. Ude se je kot voditelj abstinentov onemogočil, dasi je sicer idealen, delaven in požrtvovalen mož. — Za njegovo delo so zdaj poprijeli drugi abstinentje, ki so pa zopet sestavili nekaj navodil (Leitsätze) ter jih predložili škofom, da jih potrdijo. Poslali so jih tudi načelniku slovenske »Svete vojske«. Dobili so odgovor:

»Vaša načela so najbrž prava, pregleda naj jih kak moralist. Prosim Vas pa, nikar ne polagajte preveč važnosti na taka »načela«, kakor da je na tem toliko ležeče. To je le teorija; glavna stvar je pa praktično delo. (V »načelih« namreč natančno določujejo, koliko se sme piti, kdo in kdaj je kdo dolžan biti abstinent.) Abstinenca ni toliko stvar dolžnosti, marveč stvar ljubezni in požrtvovalnosti.

Naša načela — tudi to se jim je povedalo — so čisto kratka in preprosta, da jim nihče ne more ugovarjati. § 3. pravil »Svete vojske« se glasi: »Končni cilj protialkoholnega dela je vesplošna treznost. Najizdatnejše sredstvo za to je popolna abstinenca. Pa tudi resnični zmerniki lahko dokaj pripomorejo k temu cilju. Brezpogojen boj velja žganju! Od mladine naj se pa odvrča popolnoma vsak alkohol!«

Kdo bi tem našim načelom ugovarjal? Kdo bi jih mogel obsoditi?!

Kar se tiče škofovske izjave same, mi ne pristoji izrekat i sodbe o nji. Samo toliko lahko rečem, da vzame protialkoholno vprašanje le z ene strani. Določa namreč samo mejo, kako daleč se ne sme iti; ne izjavlja se pa o tem, kako naj se delo zoper alkoholizem vodi pozitivno. Morda bo pa prav ta izjava dala povod, da nam bodo škofje tudi dali pozitivno direktivo, kako naj se to delo izvršuje.

Kar se tiče posebe naše slovenske abstinenčne akcije, poudarjam iznova, da ne pretiravamo. Ne rečem pa, da ni v »Zlati dobi« časih kak stavek, ki z njim pivci niso popolnoma zadovoljni. Gotovo je, da o pijači abstinent nekoliko drugače sodi, kot pivec. Vobče pa je stališče slovenske abstinenčne propagande že tako, da je lahko odobri vsak, kdor ima res dobro voljo.

Porabljam pa tudi to priliko, da se v imenu »Svete vojske« najlepše zahvalim vsem, ki med mladino delajo za sveto stvar treznosti. Najprej gospodom nadzornikom, ki so tej naši stvari tako naklonjeni, ker pač spoznajo nje važnost, potem pa vsemu velečenjenemu učiteljstvu, ki se je za abstinenco zavzelo in jo v svojem delokrogu pospešuje. Obenem jih prosim, da bi to delo le vztrajno in goreče nadaljevali prav po vseh šolah. Ravno vzgoja mladine je v tem oziru najvažnejša, in čislano učiteljstvo si ne more steči boljše zasluge za narod, kakor če dela na to, da se polagoma vzgoji nov, trezen rod, kajti po besedah sv. očeta Pija X. v pismu do abstinentov z dne 21. maja 1914 ni med socijalnimi deli nobenega nujnejšega od tega. Zato sv. oče v istem pismu vse prištaše abstinence blagoslavlja in jih osrčuje, da naj v plemenitem apostolstvu vztrajajo.«

Vse abstimente ter prijatelje in podpornike abstinence učiteljskega stanu pozdravlja najtopleje

predsednik »Svete vojske«.

Katehetski vestnik.

Katehetsko gibanje.

Člani dunajskega škofijskega šolskega sveta: dr. G. Müller, stolni kustos; dr. H. Swoboda, vseučiliški profesor; dr. E. Krauss, stolni kanonik; J. Wolny, stolni kanonik; J. Kundi, župnik, Dunaj IV.; F. Binder, župnik, Dunaj I.; J. Minichthaler, župnik; J. E. Pichler, kateh. pisatelj (vpok. župnik); E. Holzhausen, kurat, Dunaj I.; E. Müller, katehet; V. Pichler, katehet; E. Etz, župnik, Dunaj IV.; H. Fink, gimn. kat.; J. Scheiner, gimn. kat.; dr. F. Wallentin, gimn. katehet; dr. F. Hlawati, dvorni vikar; Filip Hofer, župnik (Ebenthal); V. Jaksch, katehet; dr. L. Krebs, srednješolski katehet; dr. P. Giese, vodja v semenišču.

Novi člani »Društva slov. katehetov« gg.: Rihar Ivan, župnik v Senožečah; Gregorec Srečko, kaplan v Senožečah; Stare Andrej, kaplan, Mirnapeč; Leban Ign., župnik, Batuje.

Katehetske beležke.

Ne poguma jemati! Iz gimnazijskih let se še spominjam, kako je kateri izmed profesorjev — in takih ni bilo malo — bolj pičlo nadarjenega učenca v nič deval ter ga pošiljal med drvarje in cestne pometače, češ, iz tebe ne bo nič, saj nisi za učenje itd. Taka vzgoja in tako ravnanje je docela izkaženo in zagrešeno. Iz dijakov, ki se v šolskih letih sicer niso odlikovali v napredku, a so z dobro voljo, pridnostjo in ob primerni pomoči in skrbnem vodstvu učiteljev vendarle napredovali, so se napravili najbolj delavni možje, ki delajo čast vsem stanovom, kamor so se obrnili. Marsikdo je pa morda prav vsled tega, ker v profesorju ni našel opore, marveč človeka, ki mu je vzel ves pogum in veselje, spregel šolanje ter zabredel v nesrečo. Neki odlični pedagog se je izrazil takole: »S priznanjem in hvalo ne smemo štediti. Največ dijakov se zanemari in pogubi ne zaradi slabe nadarjenosti, tudi ne vsled lenobe, marveč zaradi malosrčnosti in obupnosti, ki jo vceplja brezvestno in v zagre-

šeni nevednosti marsikateri učitelj in profesor.«

Te besede bi moral vpoštevati predvsem katehet. Ako bi bil učitelj morda upravičen, da izgubi upanje nad učenecem, katehet tega ne more in ne sme storiti. Ako je učenec slabo nadarjen, len in neroden, ako graja nič ne izda, se pa poskusi s hvalo, s tem, da se mu dá pogum. Zahtevaj od njega izpočetka najnujnejše; če se zgane, ga pohvali; nato se pa zahteve pomnože. Nerodnost in pomanjkljivost se bo brez dvoma še pojavila, a takrat je treba učenca spomniti na pohvalo, da smo bili z njim enkrat že zadovoljni. Prejšnjo hvalo zamoremo na ta način pedagoško izrabiti. S takimi učenci je treba imeti nekoliko več obzirnosti in paziti, da bo prišel večkrat na vrsto pri izpraševanju. Seveda je lažje in prijetneje izpraševati in si pomagati bolj z nadarjenimi in pridnimi, a pedagoško to ni.

Kdor zna o pravem času vlitii poguma učenecem, ta se poslužuje važnega vzgojnega in učnega pomočka, ki ga marsikdo ne pozna ali ne mara poznati.

Za enotnost. Okrajšani pozdrav »Hvaljen Jezus!« je vsaj po ljubljanski škofiji skoraj splošno vpeljan in udomačen. Za ta skrajšani pozdrav je sv. oče Pij X. dovolil isti odpustek (50 dni), kakor za latinski pozdrav. Ljubljanski kn.-šk. ordinariat je izposloval v Rimu, da velja odpustek za vse Slovence brez razlike in brez ozira, kateri škofiji kdo pripada. (Odlok z dne 16. nov. 1917, št. 1323.) Za odzdrav, oziroma odgovor zadostuje beseda »Amen« (Tako bódi!), kar je izrečno povedano v rimskem odloku. — Želeti bi bilo, da smo v vsem edini, zato ne bo napačno, če se vsi oprimemo tudi okrajšanega odzdrava. To željo je izrazil tudi naš cerkveni list »Bogoljub«.

Zgledi, uporabni pri katehezi.

Sreča dobrega posla. Septembra leta 190. se je peljal prileten redovnik na službeno pot. Njemu nasproti v železniškem vozu je sedela gospa, ki je spre-

mila svojega sina v redovni noviciat. Častitljivi pater ji čestita. Gospa pa pravi: »Moj drugi sin je pa še boljši, samo malo bolehen je. Oba sta hodila vsako nedeljo z menoj vred k sv. obhajilu.« — »To je pa res lepo,« pravi redovnik, »da imamo še vedno tako izvrstne, katoliške družine!« — »Da, katoliške družine!« — pravi s poudarkom gospa; »a moj mož je framason, jaz sem pa bila do 25. leta brezverna.« — »Kako je pa vse to prišlo?« vpraša začudeno redovnik. »To je dosegla moja služkinja,« de gospa in pripoveduje, kako velika dragocenost za njeno domačo družino je uprav njena služkinja.

To služabnico je sprejela v hišo, ko je dobila prvega sina. Mladenka je bila v službi zelo vestna; delala je pa še dolgo v noč, da je mogla podpirati reveže. S svojo neprisiljeno pobožnostjo je dosegla, da jo je njena gospa nekoč vprašala: »Povej mi, kako postane člo-

vek tak, kakršna si ti?« — »Po dobrih knjigah in časopisih,« — je bil odgovor. Gospa je hotela vedeti za te knjige, in deklica ji ponudi nemško pisani »Glasnik presv. Srca Jezusovega« in časopis »Sv. Notburga«. Gospa nekoliko prebira, pa hitro vrže proč. Pozneje zopet vzame v roke te posojene časopise, bere, bere — in to je bil začetek njenega izpreobrnjenja.

Nato je vzgajala svoja dva sinova v krščanskem duhu. Ko sta stopila v gimnazijo, sta povedala očetu, da hočeta biti katoliška duhovnika. Oče je bil vsled tega zelo nevoljen ter rekel, naj se zaradi teh stvari posvetujeta z materjo, ki naj ju podpira, kajti on za to nima denarja. Mati je res sama skrbela za odgojo svojih sinov, pri tem jo je pa služkinja kar najizdatneje podpirala. Prepustila je ves čas, ko sta hodila sinova v gimnazijo, gospé svoj zaslužek za vzgojo dobrih sinov. »Chr. päd. Bl.«

Učiteljski vestnik.

Usposobljenostne preizkušnje za ljudske in za meščanske šole v pomladanskem terminu se prično na c. kr. učiteljskišči v Ljubljani v petek, dne 5. aprila, ob osmih. Pravilno opremljene prošnje za pripust je treba po šolskem vodstvu predložiti pravočasno c. kr. okrajnemu šolskemu svetu, da bodo najpozneje do 23. marca v rokah izpraševalne komisije.

Deželni šolski svet, dne 1. marca. Stalno je nameščena na Viču pri Ljubljani gdč. Julijana Toplikar; v Radencah pa gdč. Ljudmila Pavlin. — Prošnji za stalno pokojnino se je ugodilo ravnateljici slov. dekliške osemrazrednice v Ljubljani g. Mariji Marout in g. Jerneju Ravniharju, nadučitelju na Viču pri Ljubljani.

Spremembe. Okraj Črnomelj: Marija Vogrin, supl., Rožni dol; Olga Krašovec, supl., Dragatuš. — Kočevski okraj: Pavla Trefalt, supl., Kuželj; Gracijana Koršič, prov. učit., Gotenica. — Okraj Kranj: Gabrijela Pipan, supl., Poljane; Julijana Mlač, supl., Kranj (dekliška šola); Alojzija Jeglič, prov. učit., Dražgoše. — Ljub-

ljana: Olga Knez, prov. učit., II. deška šola; Ana Fuks, supl., šišenska dekliška osemrazrednica; Ljudmila Čermak, supl., I. deška; Katarina Sušnik, supl., I. deška; Josipina Likozar, supl., mestna slovenska osemrazrednica; Božena Čermak, supl., II. mestna deška lj. šola. — Ljubljanska okolica: Marija Celar, supl., Podlipa; Serafina Stiene, supl., Sostro; Jerneja Ravnihar, supl., Črnuče. — Okraj Logatec: Rafaela Pavlica, supl., Gor. Jezero; Lidija Pečenko, supl., Žiri; Matilda Dolenc, supl., Dol. Logatec; Edvarda Bloudek in Milena Novak, supl., Idrija. — Okraj Postojna: Pavla Herbst, supl., Št. Peter; Marija Justin-Puppis, supl., Trnje; Elizabeta Kovačič, supl., Vrhpolje; Marija Žigman, supl., Št. Peter.

Nadzorniki — državni uradniki. Še pred početkom svetovne vojske je bivši avstr. naučni minister Hussárek načelno pritrdil zahtevi, naj bi se okr. šolski nadzorniki nastavili kot definitivni šolski uradniki s stalno plačo. Nedavno se je naučni odsek državnega zbora zopet pečal s podržavljenjem okr. šol. nadzorni-

kov. Dunajski nadzorniki se baje nič kaj ne ogrevajo za to vprašanje, ker bi potem gmotno ne bili nič na boljsem. (Večinoma so nadzorniki na Dunaju učitelji in ravnatelji meščanskih šol, ki imajo jako lepe plače.) Naučni odsek je skušal predvsem dognati in določiti, kdo naj se sprejema v službo nadzornikov. Poslanec dr. Verstovšek je bil mnenja, naj se nadzorniki imenujejo v prvi vrsti iz krogov ljudskošolskega in meščanskega učiteljstva ter iz osobja, nastavljenega na učiteljskih; zavrača pa željo nekaterih zastopnikov, da bi se potom zakona odvezla drugim srednješolskim profesorjem, ki se intenzivno zanimljejo za šolstvo, možnost, posvetiti se temu odličnemu poklicu. To načelo je bilo tudi odobreno in sprejeto. — Če bo učiteljstvo s to naredbo splošno zadovoljno, ne moremo ugotoviti; tudi se s pedagoškega stališča in s stališča šolskega napredka ne more naravnost reči, da bo poddržavljen šolskega nadzorstva ljudskemu šolstvu na korist in prosep. Morda bi to vprašanje skušal razmotriti kak večak...

Jubilej. Društvo katol. učiteljic in vzgojiteljic na Dunaju je praznovalo dne 18. januarja t. l. 25letnico obstoja. Slavnostno zborovanje v dvorani stare mestne hiše je vodil »patriarh« družstva prelat dr. G. Müller. Predsednica ravnateljica Karolina pl. Ambros je v slavnostnem nagovoru očrtala plodonosno delovanje društva tekom četrtsotletja.

Imamo dolžnosti, a tudi pravice. Ker se strast in pohlep po kinopredstavah tako neprestano širi, je postalo nujno tudi vprašanje, kaj more storiti učiteljstvo zlasti po mestih za izboljšanje teh gledišč?

1. Dolžnost učiteljstva je, da brezobzirno uveljavlja svoje postavno zajamčene pravice glede versko-nravnih vzgoje otrok tudi nasproti javnosti; zato naj ugovarja proti neprimernim in prepogostnim predstavam, naj zahteva kontrolo glede sporedov itd.

2. Prestopke v tem oziru naj naznana brez prizanašanja.

3. Ugovarja naj pri krajnem in okrajnem šolskem svetu, ako se poteguje za koncesijo človek, ki nima nravnostnega čuta in mu je mar le špekulacija.

4. Kritikuje naj neprimerne predstave v javnih ali pa vsaj v strokovnih učiteljskih listih.

5. Podpira naj stremljenje, da se vpeljejo reformna kino-gledišča.

Duh se je omračil gdčni. Avgusti Erbežnik, učiteljici pri D. M. v Polju. Že mesec dni se je opazovalo, da se je loteva duševna bolezen. Dne 4. marca se je zaprla v stanovanju in ni več z nikomer občevala. 8. marca je zapustila stanovanje bosa in pomanjkljivo oblečena, nakar so jo odpeljali na Studenec. Najbrž je vplivalo na njeno duševno stanje pomanjkljiva prehrana in naporno delo v šoli.

Bojišče. Srčno pozdravlja vse tovariše in tovarišice »Slomškove zveze« g. poročnik Fr. Samec, sedaj na tirolski fronti. — Najvišje pohvalno priznanje z vojnim okramkom in meči je prejel naš sotrudnik poročnik Slavko Črni goj, poprej učitelj v Bovcu.

Naša zborovanja.

Iz odborove seje. Glavni odbor »Slomškove zveze« je imel sejo dne 1. marca. Sprejeti so bili naslednji člani in članice: gdč. Miklavčič Frančiška, učiteljica, Rovte pri Logatcu; gdč. Šeme Ana, učiteljica, Sv. Križ pri Litiji; gdč. Mikuž Lina, učiteljica v Zavrču pri Ptuj; gdč. Kordiš Aleksandra, učiteljica, Loški potok; gdč. Tomc Marija, učiteljica, Moravče; gdč. Čuk Marija, uč. kand., Ljubljana; gdč. Istenič Jožefa, uč. kand., Ljubljana; gdč. Deržaj Marica, učiteljica, Polhov Gradec; gdč. Vidic Mara, mestna učiteljica v Ljubljani; gdč. Podržaj Terezija, učiteljica, Zgor. Tuhinj; gdč. Lakner Marija, učit., Nemška Loka; gdč. Blaznik Vida, učiteljica, Škofja Loka; gdč. Pintarič Kristina, učiteljica, Vodice; gdč. Kobal Ivanka, učiteljica, Vojsko n. Idrijo; gdč. Janežič Marija, učiteljica, Sostro; gdč. Hladnik Ela, učiteljica Mirnapeč.

Tajnik A. Sadar je poročal o koraških, ki jih je storila »Slomškova zveza«, da bi se dovolile vojnodraginjske doklade tudi za l. 1918., dalje, da bi se pri dobavi blaga za potrebno obleko vpoštevalo v prvi vrsti kranjsko učiteljstvo.

K vprašanju vojnodraginjskih doklad je omenjal predsednik Fr. Jaklič, da

se je v ta namen započela akcija kranjskega deželnege odbora skupno z drugimi deželnimi odbori pri centralni vladi. Ako se dobi od centralne vlade povoljno zagotovilo, da se bo skrbelo za vojnodraginjske doklade učiteljstvu, je dežela pripravljena storiti takoj primerne ukrepe. — V deželnem šolskem svetu je 1. marca vodja deželnege vzgojevališča g. A. Sadar predlagal, naj se pritisne potom deželnege šolskega sveta na dunajsko vlado, da pomore deželi, če sama nima sredstev za pokritje učiteljskih doklad.

Glede enkratnega državnega prispevka (ki je v resnici razkosan na tri mrve) za 1917 — se je v deželnem šolskem svetu pojasnjevalo, da je s preračunavanjem za vsakega posameznika silna težava in zamuda. Sredi marca ima biti stvar urejena in predložena v sankcijo na Dunaju.

Odbornik Slapšak je slikal težave svoje in svojih tovarišev, ki kljub postranskim dohodkom ne morejo oskrbeti družini ne jestvin, ne prepotrebne obleke. Naglašal je, da je deželni odbor dolžan zagotoviti in čimprej izplačati vojnodraginjske prispevke ne oziraje se na to, če se vlada zaveže za povračilo, ali ne.

Sprejet je bil nato naslednji predlog: »Deželni odbor se nujno naproša, da zagotovi kranjskemu učiteljstvu vojnodraginjsko doklado v isti višini, kakor v II. polovici lanskega leta, in da ne čaka, če bo in kaj bo dunajska vlada ukrenila.

Hkrati se sklene, da to prošnjo in poziv izroči deželnemu glavarju kranjskemu deputacija treh odborovih članov, in sicer: g. nadučitelj Slapšak, g. pl. Kleinmayer Marica, g. naduč. Bajec.

Vloga, ki naj bi jo deputacija deželne glavarju izročila in ustmeno krepko podprla, se glasi:

Veselslavni deželni odbor vojvodine
Kranjske!

Odbor »Slomškove zveze« je v svoji seji dne 1. marca 1918 z vso odločnostjo pritrdil jasnemu dejstvu, da bo učiteljstvo opešalo in ne bo moglo

izvrševati v polni meri svojih dolžnosti, ako se mu ne dovolijo iste vojnodraginjske doklade, kakor v II. polovici l. 1917.

Kot tolmač javnega mnenja in kot posredovalec odločne zahteve vsega krščanskega učiteljstva kranjskega — se obrača odbor »Slomškove zveze« še enkrat do veselslavnege deželnege odbora z naslednjo nujno prošnjo:

Visoki deželni odbor blagovoli — četudi s težavo — ukreniti vse potrebno, da se čimprej zopet nakazujejo (s 1. jan. 1918 ukinjene) vojnodraginjske doklade, ne da bi še-le čakal morebitnih ukrepov dunajskega parlamenta v prilog avstrijskemu učiteljstvu.

V pretresu so bile tudi resolucije znanega božičnege učit. sestanka. Zahtevalo se je odločno, naj se v bodoče take in enake skupščine pravilno sklicujejo osobito, kadar velja z resnim in složnim nastopom mogočne »Slomškove zveze« doseči kako ugodnost, kajti drugače se ustvarja le nepotrebno in škodljivo nesoglasje, kar je seveda obžalovanja vredno.

Glede občnega zbora se je z ozirom na moške člane »Slomškove zveze«, ki so na bojiščih, sklenilo, da se skliče šele meseca septembra, če bodo razmere kolikaj ugodne. Med tem se pa podružnicam »Slomškove zveze« priporoča, naj se posvetujejo, če bi kazalo pravila nekoliko revidirati.

Vsakdo, ki želi vstopiti v vrste »Slomškove zveze«, naj se priglasí za vsprejem pri načelnstvu podružnice svojega službenega okraja, učiteljski kandidati in kandidatke pa pri kateremkoli izmed ljubljanskih odborov ali odborov. Utemeljeni nasveti o novopri-glašencih se pošljejo tajništvu, da jih predloži za sprejem glavnemu odboru.

Podpredsednik A. Čadež poroča o gmočnem stanju skupnege glasila »Slovenskega Učitelja«, o izdatkih in dohodkih. Skupni stroški za l. 1917 so znašali 4222 K 90 v. Blagajniški preostanek se porabi za pokritje novega letnika. Odbor je sprejel poročilo z zahvalo v vednost ter odločno grajal neke neumestne opazke, ki so se bile izustile

pri božičnem sestanku o upravniški zadevi lista.

Končno so se prečitali še nekateri

umestni nasveti novomeške podružnice, ki so internega značaja in se bodo kolkormoč vpoštevali.

Raznoterosti.

Zavetišča v Ljubljani. Poročali smo že, da je oskrbljenih v štirih ljubljanskih zavetiščih okrog 550 otrok, ki bi bili drugače brez nadzorstva in deloma brez potrebnega živeža. V zavetiščih dobe tečno hrano opoldne in tudi malo južno. Pod skrbnim nadzorstvom se uče in pripravljajo za šolo, hodijo na sprehod, v cerkev, imajo skupno razvedrilo. — Ker se je zadnji čas pojavilo povsod občutnejše pomanjkanje živeža, je bil ob- stoj zavetišč skoraj v nevarnosti. Po naklonjenosti mestnega župana dr. I. Tavčarja se bodo sedaj zavetišča pritegnila mestni aprovizaciji ter vštela v vrsto drugih zavodov. Deželni odbor kranjski je obenem privolil, da se sistemizirajo štiri mesta učiteljic-oskrbnic za omenjena zavetišča z dohodki stalnih učiteljskih moči.

Računski zaključek za l. 1917 izka- zuje 69.860 kron denarnih prispevkov. Vrednost naturalij se je cenila v višini 42.255 K. Darovalcem (deželnemu od- boru, mestni občini ljubljanski, deželni vladi, vojaški oblasti) se je odbor za vzdrževanje zavetišč za izkazano naklon- njenost toplo zahvalil. — Stroškov za posameznega otroka v zavetišču je bilo povprečno 144 kron.

Poleg tega se je v področju zavetišč- nega odbora razdelilo revnim otrokom za okroglo 22.000 kron obutve. — Pred- sednik v odboru za vzdrževanje zave- tišč je deželni šolski nadzornik dr. M. Opeka; tajnik mestni šolski nadzornik Fr. Lavtižar.

Rojstvo cesarskega princa. Dne 10. marca je 101 strel naznanil Dunajčanom rojstvo cesarskega princa. Nj. Veličan- stvo cesarica Zita in novorojenček se dobro počutita. Po vseh garnizijskih me- stih in škofijskih cerkvah so se opravile zahvalne službe božje in molitve za mir ter blagor Avstrije.

Pesem brez besed. (Priobčil M. Tom- šič.) Jutranji mrak ovija svet. Komaj se

zazna v črnih senčnih slikah z raztrga- nimi obrisii nekaj bližnjih predmetov. Le- dena, gosta zimska megla visi nad spe- čo naravo kot težka svinčena plast, ka- kor bi hotela iztisniti ta dan zadnjo kapljo tolažbe iz src vseh zapuščenih družin. Jutranjo tišino razpihava za- molklo petje, ki se meša med ropotom koles, odskakujočih po zmrzli cesti.

Kmalu se približa v par konj vprežen voz. Spreдай sedi voznik, sključen v dve gubi, kot bi nesel težak tovor na svojih ramenih; na vozu pa je gruča pevcev, ki zateglo žalostno poje — pesem brez besed.

Elegija se razliva v daljavo, slika se izgublja v jutranjem mraku; le ropot voza se še čuje, a se polagoma pomiri v smeri proti kolodvoru. —

»Šesti svečan!« Nepremično sem stal obrnjen proti kraju, kamor so izginili pevci. Neizmerna žalost mi je krčila srce, prsi so se le sunkoma vzdigo- vale s pretrganimi srčnimi utripi, črne misli so se vrstile in duša je pela svo- jim nekdanjim učencem v slo- vo žalostinko — pesem brez besed.

Iste sitnosti in težave. Dunajski list »Reichspost« je objavil 10. marca t. l. kot odgovor na pritožbo neke učiteljice, ki se je hudovala, da nižjeavstrijski de- želni odbor še ni izplačal za leto 1917. dovoljenega nabavnega prispevka za uči- teljstvo, naslednje pojasnilo šolskega re- ferenta L. Kunschak-a:

»Čast mi je pojasniti, da je imel de- želni odbor nalogo, dognati družinsko stanje vsega aktivnega učiteljstva, dež. šolski svet je pa moral zbrati podatke o upokojenem učiteljstvu, preden je mož- no ustreči nameri in sklepu državnega zbora. Do danes, 9. marca, manjka še čez 100 poizvedovalnih pol. Kljub temu sem naročil deželnemu knjigovodstvu že kon- cem februarja, naj takoj zaključi delo, za zaostala poizvedovanja pa naj ohrani pri- merno pavšalno svoto. Dne 12. marca se

nakaže c. kr. poštnohраниlničnemu uradu za izplačevanje potrebna vsota. Deželnega odbora in njega uradništva ne zadene prav nikaka krivda, da se dovoljena pomoč vsled tako obsežnih poizvedovanj ni mogla pravočasno porazdeliti.

Zemljepisni pouk. Sedaj ob svetovni vojski se je marsikdo prepričal, kako pomanjkljivo je zemljepisno znanje, ki si ga je pridobil v šoli. Koliko imen, ki so jih donášala vojna poročila, smo si morali šele sproti iskati po zemljevidih, pa bi nam vsaj povečini morala biti znana. Zdi se, da nam svoj čas za ta predmet niso znali vcepiti pravega veselja, dasi ima toliko privlačnosti in mikavnosti.

Za zemljepisni pouk je treba seveda dobrih in za šolske namene pripravnih zemljevidov. V novjšem času je kartografski zavod G. Freytag & Berndt na

Dunaju VII. oskrbel nove praktične zemljevide Evrope, Balkanskega polotoka, Evropske Rusije i. dr. — Obenem je pripravljena označena trdka sprejeti stare nerabne in raztrgane zemljevide ter nanje nalepiti nove. Ker manjka platna, hoče zavod na ta način ustreči šolam z novimi zemljevidi proti plačilu papirnatga izdelka.

»Slovenski Učitelj«: naročnina 5 K; naročnina in članarina za »Slomškovo zvezo« 6 K; naročnina in članarina za »Društvo slovenskih katehetov« 6 K; člani obeh društev, ki so naročniki našega lista — plačajo 7 K.

Dvoumno. Oče: »Tonče, je li gospod učitelj s teboj zadovoljen?« — Tonče: »O, zelo!« — Oče: »Kako je pa to pokazal?« — Tonče: »Zadnjič mi je rekel, če bi bili vsi učenci taki kot jaz, bi moral sploh šolo zapreti.«

Slovstvo in glasba.

Šotor miru. Idila. Silvin Sardenko. Založila Katoliška bukvarna. 1918. Natisnila Katoliška tiskarna. Cena K 3.60.

Tekom vojne nas je obdaril Silvin Sardenko že z drugim biserom svojega izrednega pesniškega daru. Če so označili ocenjevalci slovensko pesniško bojno zbirko »Nebo žari« kot najboljšo Sardenkovo zbirko, bodo morali sedaj izreči iznova nič manje priznanje. To je poezija, ki gane, mika, vleče in blaži, — tako mora vzklikniti tudi za pesništvo bolj hladen čitatelj. In ti verzil! Kako lepi, čisti, zvočni, melodiozni! Kako gladko, prožno in ubrano se mu snujejo! Poleg tega pa vzvišeno jedro, ki tako blažilno vpliva, tako neprisljano vzgaja!

Kot predmet si je izbral pesnik mične sličice iz življenja sv. Pashala Bajlonskega († 1592), ki njega truplo počiva v frančiškanskem samostanu v Valenciji. V mladosti je bil pastir; ko je dorastel, mu je gospodar, ki je imel hčerko Filomeno, ponudil roko svoje edinke in vse gospodarstvo, a Pashala je vlekla ljube-

zen do Najsvetejšega v samostan. Premagal je vse boje in dosegel srečo v samoti. —

Pesnik je posamezne prizore tako nežno lepo povezal v pesniške venčke, da knjige skoraj ni moč odložiti, dokler je ne prečitaš. — Priporočamo jo brez skrbi in prav toplo tudi za šolske knjižnice. Bolj odrasli učenci naj okušajo v nji lepoto slovenske poezije, obenem pa naj spoznavajo, kje je vir prave in trajne sreče človekove!

Federer-Poljanec: Sisto e Sesto. Povest iz Abrucev. Založila Katoliška bukvarna v Ljubljani. 1917. Cena K 2.60.

Povest ima polno zanimivih, mičnih in smešnih zapletljajev. Bolje bo ugajala kot marsikaj domačega.

T. Schumacherjevih 60 bibličnih slik (72×48 cm), ki bodo sprejete tudi v novo knjižico krščanskega nauka (po Pichlerju), ima na razpolago tudi Katoliška bukvarna v Ljubljani. Cena okrog 130 K. Kdor se zanima, naj gre pogledat!

Državna pomoč.

Se bo naredilo! Drežanje za pomoč ljudskošol. učiteljstvu bo imelo — tako zavržno upamo — ugoden uspeh. V dunajskem parlamentu se je zadeva že prereševala v pododseku proračunske sekcije. Odsek šesterih članov se je pogajal koncem februarja t. l. z vlado glede državnega prispevka za učiteljske vojnogradinjske doklade. Načelno se je dosegel sporazum, naj bi se za l. 1918 naklonila učiteljstvu vojnogradinjska doklada v isti meri, kakor jo dobivajo državni uradniki zadnjih štirih plačilnih razredov. — Pododsek se prizadeva, da bi se potem posebnega državnega zakona ugotovilo, da bodo vse dežele nakazale učiteljstvu enakomerne doklade. Dne 28. febr. je bilo posvetovanje učiteljskih zastopnikov vseh narodov z omenjenim proračunskim pododsekom. Jugoslovansko učiteljstvo je zastopal poslanec dr. Verstovšek. Pričakujemo v kratkem ugodnih in zadovoljivih poročil. Seveda bo v ta namen treba vzeti v roke 200 milijonov kron.

Nove vojnogradinjske podpore za učiteljstvo. Predlogo, ki zahteva draginjske podpore za učiteljstvo, je pododsek proračunskega odseka v državnem zboru na Dunaju sprejel in pride te dni v plenum.

Temeljem te predloge bi znašala vojnogradinjska podpora za stalne učiteljske moči na ljudskih šolah najmanj 972 K ter narašča po številu službenih let (čez 23) do 1752 K. Najvišji znesek 4056 K prejme učitelj z družino najmanj peterih oseb, ako ima več kot 23 službenih let. — Učitelj na meščanski šoli bi prejel (z 10 službenimi leti) 1272 K. Ta svota se zopet primerno dviga, in sicer do največjega zneska 4932 K, če ima meščanski učitelj več kot 27 službenih let ter najmanj pet članov družine.

Upokojenemu učitelju bi se dovolila podpora 576 K, če ima do 15 službenih let; čez to dobo pa 720 K. — Vdove po učiteljih bi dobile 468 K, oziroma 576 K. — Sirotam brez staršev bi šlo 560 K, če samo brez očeta: 300 K. — Pomožnemu učiteljstvu se odmeri po 548 K.

Stroški za ta priboljšek bi se razdelili enakomerno na državo in dežele.

Učiteljske draginjske doklade so bile 15. marca v državni zbornici dovoljene. Vlada se pooblašča prispevati deželam v ta namen 70 odstotkov. Draginjske doklade se bodo v celi Avstriji enotno uredile.

Draginjska doklada „Slovenskemu Učitelju“.

G. Humek Martin, dež. sadj. nadzornik, 2 K; gdč. Werne Dora, učiteljica v Ljubljani, 1 K; g. Novak Josip, c. kr. š. nadzornik, Kočevje, 4 K; gdč. Černe Lenica, učiteljica v Smledniku, 4 K; gdč. Žerjav Minka, učiteljica, Jesenice na G., 2 K; č. g. Čadež Viktor, kaplan, Trzin na Gor., 1 K; gdč. Miklavčič Franciška, učit., Rovte n. Logatcem, 3 K; neimenovan naročnik v Ljubljani 5 K; č. g. Muren Jos., kurat, Trnje pri Št. Petru n. K., 8 K; g. Sadar Adolf, vodja vzgojevališča, Ljubljana, 2 K; č. g. Demšar Anton, kaplan v Moravčah, 7 K; č. g. Kalan Andrej, prelat, vodja Marijanišča v Ljubljani, 9 K; č. g. Zabret Val., župnik, Št.

Vid nad Ljubljano, 1 K; ga. Kleinmayer pl. Marica, voditeljica dekl. 8razrednice, Spod. Šiška, 4 K; gdč. Fatur Apolonija, učiteljica, Mošnje, 4 K; gdč. Koklič Ljudmila, učit. v Šmartnu v Rožni dol. (Št.), 2 K; g. Wagner Josip, nadučitelj, Spod. Šiška, 4 K; gdč. Rant Terezija, učit., Malenski vrh (Poljane), 2 K; gdč. Levec Marija, učit., Preska, 2 K; gdč. Veselič Marija, učit., Vipava, 1 K; gdč. Ravnik Angela, učit., Jesenice-Fužine, 2 K; gdč. Munda Ivanka, učit., Prečina, 2 K; č. g. Šeško K., župnik pri Sv. Antonu na Pohorju, 6 K; gdč. Kramer Slavica, učit., Škofja Loka, 1 K; gdč. Jurjevčič M., uč., Ligojna, 1 K.

